

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 32

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 32. – Рівне: РДГУ, 2005. – 155 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

of scientific teaching of the school course of physics in context with historical aspects of development and formation of physics.

Key words: *matter, physics, achievement, development, historic, upbringing, formation, scientific world outlook.*

Одержано редакцією 01.09.2005

УДК: 37.034:37.018(=161.2)

Т.Д. ДЕМ'ЯНЮК, Є.І. КАМІНСЬКА

ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ „ШКОЛИ – РОДИНИ”

Резюме. *Стаття розкриває проблему духовно-морального розвитку особистості учня в умовах діяльності української національної „школи-родини”. Авторами представлено модель гуманістичного виховання учнів у „школі-родині” та технологія її практичної реалізації, розкриваються умови для формування цілісної особистості громадянина-патріота України.*

Ключові слова: *духовно-моральний розвиток, „школа-родина”, громадянин-патріот, родинна педагогіка, виховна технологія.*

Постановка проблеми. В умовах становлення громадянського суспільства в незалежній Україні перед педагогічним колективом та батьківською громадськістю стоїть складне і відповідальне завдання: виховати високоморальне, духовно-багате, національно-свідоме покоління молодих людей – патріотів своєї країни; підготувати їх до активної, творчої, соціально значущої, особистісно-осмисленої життєдіяльності.

Стратегічними напрямками розвитку виховання в умовах діяльності “школи-родини” є:

- створення нової філософії родинно-шкільного виховання на основі поєднання наукової національної педагогіки і української родинної педагогіки;
- впровадження цілісної виховної системи щодо визначення пріоритету морально-духовного розвитку особистості учня;
- зміцнення і розвиток виховних функцій школи та пошуки нових механізмів педагогічної взаємодії суб'єктів виховання;
- розвиток системи цінностей і якостей особистості як значущої для неї системи особистісно-ціннісних стосунків.

Аналіз педагогічної практики свідчить, що між етичними знаннями про правильну поведінку і, власне, правильною дією знаходиться відстань, яку не можна пройти за один виховний захід, за один місяць виховного впливу з боку вчителя-вихователя, батька чи матері. Духовно-моральне становлення особистості учня – складний, тривалий і багатогранний процес, який вимагає:

- особистісно-гуманістичної орієнтації навчально-виховного процесу через органічне поєднання організаційно-педагогічної, родинно-сімейної, національно-культурної і просвітницької діяльності вчителів, батьків, учнів, сільської громади;
- підвищення професійної компетентності педагогів у здійсненні процесу виховання та вироблення інноваційного стилю діяльності вихователів у “класах-родинах”;
- розширення спектра суб'єктів виховання через фактори соціальної взаємодії;
- забезпечення школи сучасною якісною матеріально-технічною базою.

Нами створена модель гуманістичного виховання учнів в “школі-родині” (таблиця 1). Мета нашої статті – розкрити технологію її практичної реалізації в сучасних умовах.

Таблиця 1

Модель процесу гуманістичного виховання учнів в школі-родині с. Студянка

Структурні складові	Шляхи та способи реалізації	Характеристика змістового наповнення
Мета	Виховати громадянина-патріота	<ul style="list-style-type: none"> • забезпечення високого рівня освіченості і вихованості свідомого громадянина України; • ставлення особистості, здатної вести природовідповідне життя; • відчуття власної національної і особистої гідності; • утвердження найвищих ідеалів гуманістичної культури і демократичних взаємовідносин людей
Принципи педагогічного процесу	<ul style="list-style-type: none"> • особистісно-гуманної орієнтації навчально-виховного процесу; • пріоритету духовно-практичної діяльності • цінності роду, родини, родинного співжиття; • добровільності 	<ul style="list-style-type: none"> • адаптація до нових умов соціалізації особистості; • ріст рівня і інтелектуального розвитку та рівня вихованості; • позитивна настанова на духовний розвиток кожної дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей; • кожна дитина – самоцінна особистість, рівна за своїми правами і обов'язками
Методи та форми	<ul style="list-style-type: none"> • народознавчий підхід; • людинознавчий підхід; • особистісний підхід; 	<ul style="list-style-type: none"> • виховання високоморальної особистості; • формування почуття милосердя, людяності, доброти, уміння сприймати біль інших, відгукнутися на чуже горе; • виховання сильної, самобутньої особистості
Засоби діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • збереження здоров'я; • стилі спілкування: <ul style="list-style-type: none"> - активно-позитивний; - дружнього ставлення; - спілкування на основі зацікавленості спільною творчою діяльністю; - діалогічне спілкування; • гра, звичаєвість, рух 	<ul style="list-style-type: none"> • створення найкращих умов для формування гуманістично спрямованої особистості школяра та збереження здоров'я; • відкрити, щирі, довірливі стосунки; • безумовне прийняття дитини, емпатійне ставлення до кожного учня; • колективні творчі справи
Особистісна позиція вчителя-вихователя	<ul style="list-style-type: none"> • особистісно-гуманістичний підхід; • опора на особистісні якості дитини: спрямованість, ціннісні орієнтації, життєві плани, сформовані установки, домінуючі мотиви діяльності та поведінки; • особистісний контакт з кожною дитиною; • віра в дитину, в її можливості; • забезпечення психологічного комфорту 	<ul style="list-style-type: none"> • вияв великих потенційних можливостей особистості учня, здатної до саморозвитку і самореалізації; • обмін особистим досвідом, співсприяння, співучасть, співпраця; • поєднання виховання з самовихованням, допомога у виборі мети, методів і форм самовиховання; • розвиток самостійності, ініціативи, самодіяльності; • допомога в організації і спрямуванні діяльності для досягнення успіху учня “бачать”, “помічають”, ним цікавляться, про нього піклуються, на нього звертають увагу; • допомога дитині стати особистістю, зайняти певне місце в системі міжособистісних стосунків у структурі шкільного колективу
Особистісна позиція учня	<ul style="list-style-type: none"> • повноправне партнерство у спільній діяльності: навчально-пізнавальній, національно-патріотичній, суспільно-гуманістичній, трудовій, художньо-творчій, ціннісно-орієнтаційній, фізкультурно-оздоровчій, краєзнавчій, морально-правовій, екологічній, дослідницько-пошуковій • Суб'єкт педагогічної взаємодії 	<ul style="list-style-type: none"> • зростання саморозуміння, самоповаги, саморозвитку; • прагнення до свободи, бажання стати дорослою, самостійною людиною; • реалізація себе як частки суспільства, як неповторну індивідуальність зі своїми специфічними запитами; • здатність творити себе і своє життя, здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення у різноманітних ситуаціях

Особистісна позиція батька, матері	<ul style="list-style-type: none"> • Суб'єкти педагогічної взаємодії • Батьківські обереги 	<ul style="list-style-type: none"> • формування уміння особистісного та міжособистісного спілкування • якісно нові стосунки з дорослими • шанобливе ставлення до вчителів • безкорисливе творення добра для людей • усвідомлення та реалізація індивідуальних здібностей дитини, її можливостей і потреб • обмін особистим досвідом, взаємодопомога, співпереживання
Фактори соціальної взаємодії	Гармонізація родинної та шкільної педагогіки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Створення спільного педагогічного простору для формування духовних цінностей цілісної особистості 2. Поєднання організаційно-педагогічної, сімейно-родинної, національно-культурної та просвітницької діяльності вчителів, батьків, жителів села 3. Сприйняття особистості як вищої соціальної цінності

Педагогічний колектив спрямовує увагу на побудову нової парадигми гуманістичного виховання, метою якої є виховання громадянина-патріота, гуманіста. В технології цілісного виховного процесу через структурні складові, шляхи та способи реалізації змістовного наповнення поєднуємо особистісну позицію вчителя-вихователя, учня, батька та матері. Для формування гуманістично-спрямованої особистості створюється спільний культурно-освітній та виховуючо-розвиваючий простір – педагогічний, родинний, громадський. Гармонізація родинної педагогіки та педагогіки школи направлена на сприйняття особистості дитини як вищої соціальної цінності. Особистісно-гуманістичний підхід надає можливість вихованцеві краще функціонувати як особистості: і вчитель-вихователь, і батько-вихователь, і учень працюють у єдиному емоційно-чуттєвому діапазоні, який запобігає психічному напруженню як результату переживання некоректного вторгнення дорослого в дитячий світ. Використовуються психологічні механізми виховання, розраховані на максимальне залучення всіх компонентів структури моделі, щоб розвивати у вихованця здатність творити себе і своє життя, здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення у різноманітних життєвих ситуаціях.

Оновлюючи зміст, форми і методи виховної роботи, учасники навчально-виховного процесу нашої школи “школи-родини” використовують у своїй діяльності ціннісно-раціональні підходи, які забезпечують вільний розвиток і саморозвиток особистості та збереження нею своєї індивідуальності (див. таблиця 2)

Морально-духовна творчість вихованця виступає провідним психологічним механізмом його розвитку як особистості в умовах особистісно-орієнтованого виховання. Особистісно-орієнтоване виховання є дійовим засобом формування такого типу особистості, якій притаманне почуття людської гідності, миролюбство, підвищена увага до чужого горя, душевна щедрість, почуття вдячності, порядності, чесності, справедливості, потреба доброчинності. Система особистісних цінностей як “вінець новоутворення” розвивається через власні ставлення до системи національних цінностей (національних святинь) та системи загальнолюдських цінностей. Образ досконалої особистості, над формуванням якої працює вчитель-вихователь, – це стратегія побудови життя особистості через створення самою людиною середовища для свого розвитку на ґрунті міцно засвоєних національних та загальнолюдських цінностей, на багатстві морально-громадських зразків і прикладів в навколишньому оточенні.

Злиття навчання і виховання в “школі-родині” в єдине русло навально-виховної діяльності – цілеспрямований технологічний процес.

Доцільними є кроки суб'єктів виховання у формуванні національних і духовних цінностей засобами українського народознавства, художньо-естетичної освіти та художньо-естетичної діяльності, через гуманізацію взаємин у сім'ї та школі, розвиток учнівського самоврядування як центру самореалізації особистості (схема 2).

Важливим аспектом у технології виховного процесу є діяльність центру “Відродження”, ціленаправлена і систематична робота якого реалізується через шкільну музейну діяльність за розділами: “Історія рідного села”, “Історичні і культурні пам'ятки села”, “Народні промисли і ремесла”, етнографічна світлиця “Берегиня”.

Використовуючи активні форми і методи роботи, які найповніше відповідають інтересам і потребам дитячої аудиторії, ми вирішуємо наступні завдання:

- виховання любові до рідної землі, свого народу, до України та глибокої поваги до вікових народних традицій – невичерпних джерел духовності, моральності і культури сучасної людини;
- розвиток і поглиблення інтересу учнів до історії та культури свого народу музейними засобами, здатними в емоційно образній формі розкрити характерні риси культури етносу, його побуту, видів трудової діяльності, народної творчості тощо;
- формування культурологічного підходу до християнства, пам'ятників матеріальної і духовної культури;
- розкриття скарбниці культурно-історичних цінностей через максимальне самовиявлення дітей у пізнавальному процесі;

- впровадження в учнівське середовище позитивних, віками відпрацьованих національних еталонів культури поведінки та міжособистісних взаємин.

Забезпечуючи цілісний підхід до виховання, ми розробили цільову творчу програму “Я – Родина – Україна”, виділивши розділи:

1. Я – начало духовного, фізичного, психічного.
2. Я – з одного роду, з одного плоду.
3. Я – особистість.
4. Я – людина-творець.
5. Я – громадянин України.

Мета та зміст розділу конкретизуються в кожному класі-родині через види спільної діяльності. Інтегровані суб’єкти педагогічної взаємодії (вчителі-вихователі, батьки-вихователі, учні) та фактори соціальної взаємодії (громадське життя села, події села та акції духовного характеру) створюють умови для формування цілісної особистості громадянина – патріота України.

Схема 1

Ціннісно-раціональні підходи у морально-духовному становленні особистості

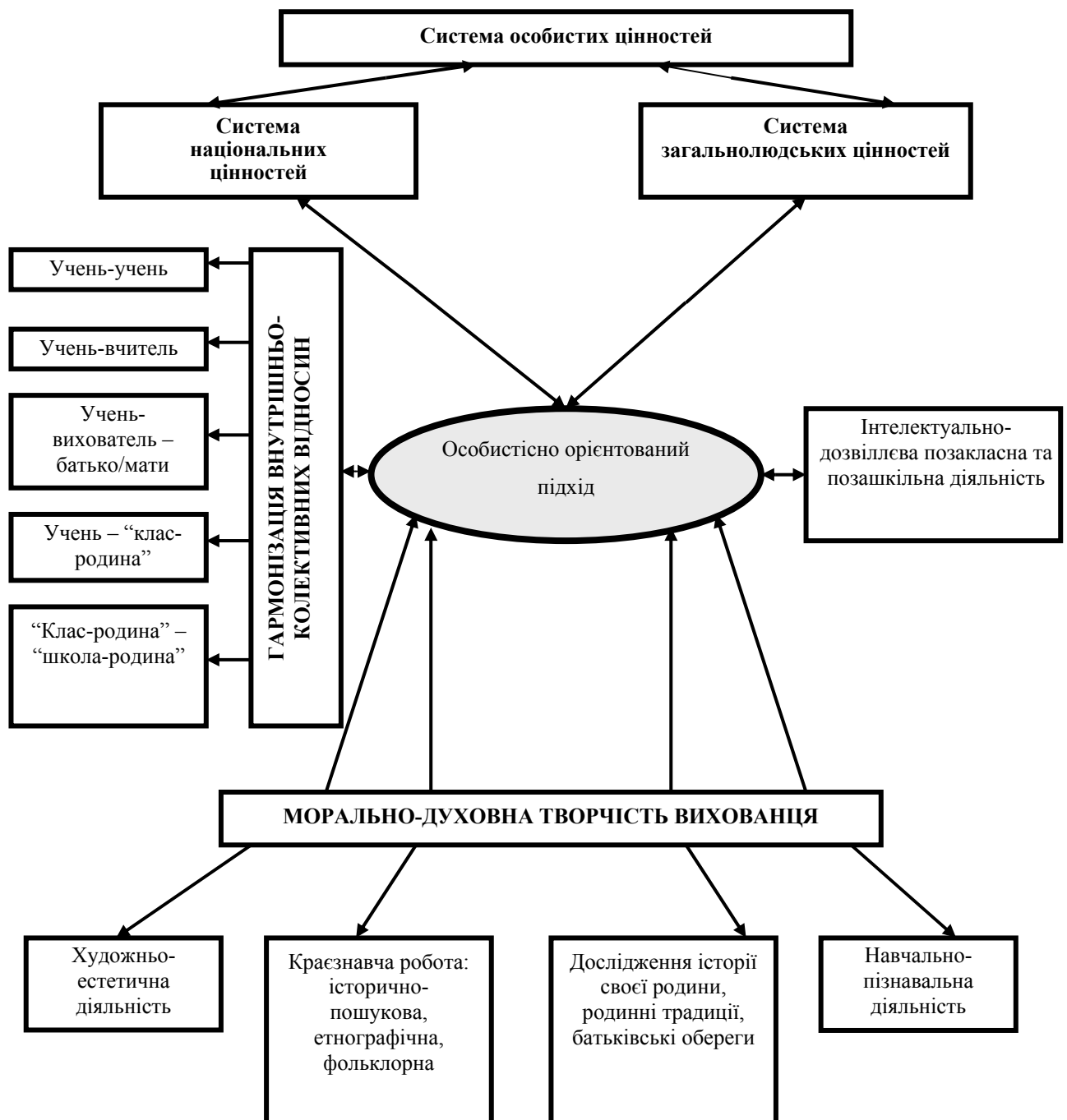
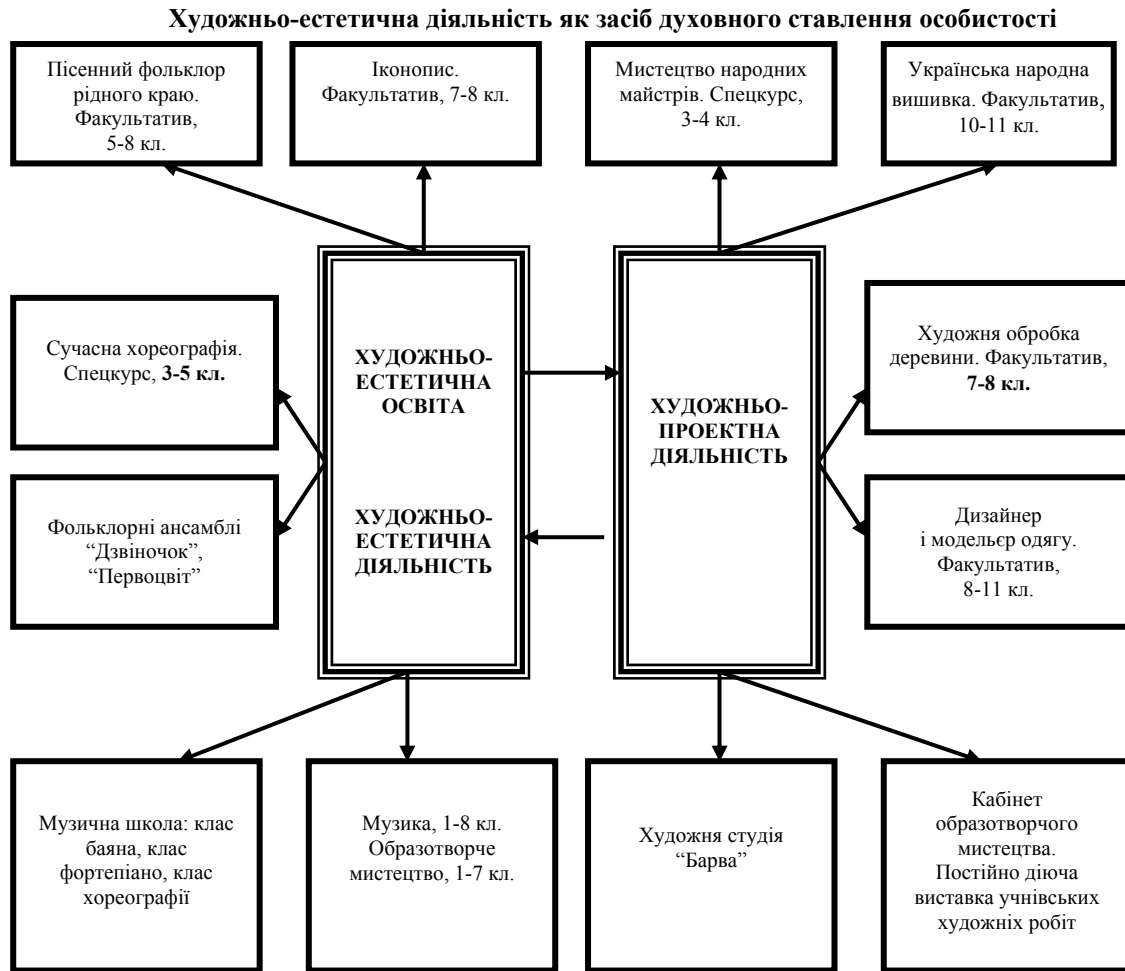

Схема 2

Отже, практика школи підтверджує, що проведена робота є багатогранною, перспективною, розмаїтою і багатою за формами організації і засобами формування певної системи цінностей. Вона сприяє вихованню національної самосвідомості, духовному збагаченню особистості учня, його творчому розвитку, реалізації індивідуальних особливостей в практичній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Валуйський О.О. Соціально-філософський аналіз духовності людини. // Гуманітарні науки і сучасність. Збірник наукових праць. – К., 2001. – С. 19-28.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – С.106.
3. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К.: Українсько-філософський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – С. 127-137, С. 294-298.
4. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей. В кн.: Цінності християнської культури як фактор морально-етичного формування особистості: Збірник наукових статей / За заг. ред. В.М.Оржеховської. – Частина I. – К., 2002. – С.9-10.
5. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа. Вибрані твори: У 5 т. Т.4. – К.: Рад.школа, 1976.– С.188.
6. Щербань П. Формування духовної культури особистості // Рідна школа. – 1999. – № 7. – С. 28.

Резюме. Стаття розкриває проблему духовно-нравственного розвитку личности учащегося в условиях деятельности украинской национальной „школы-семьи” и технологии её практической реализации, раскрываются условия для формирования целостной личности гражданина-патриота Украины.

Ключевые слова: духовно-нравственное развитие, „школа-семья”, гражданин-патриот, семейная педагогика, воспитательная технология.

Summary. The article exposes the problem of mental-moral development of the person of pupils in conditions of activities of Ukrainian national „school-kin”. Authors presents the model of humanity upbringing of pupils in the „school-kin” and the technology of it’s practical realization, exposes conditions for formation of the whole person of the citizen-patriot of Ukraine.

Key words: mental-moral development, „school-kin”, citizen-patriot, related pedagogic, technology of upbringing.

Одержано редакцією 01.09.2005

ЗМІСТ

<i>Переднє слово ректора РДГУ Постоловського Р.М.</i>	3
<i>Дем'янюк Т.Д.</i> Інноваційна діяльність кафедри теорії і методики виховання	4
<i>Лісова С.В.</i> Сучасні тенденції модернізації національних систем освіти: пошук і перспектива	13
<i>Безкорвайна О.В.</i> Гуманістичні ціннісні орієнтири як основа формування толерантної особистості сучасного підлітка	17
<i>Хамедюк Н.С.</i> Актуальні проблеми виховання гуманістично спрямованої особистості учня на принципах педагогіки толерантності	23
<i>Рабченюк Т.С.</i> Особливості виховання обдарованої дитини в сучасному навчальному закладі	27
<i>Матюхіна Н.В.</i> Розвиток творчої обдарованості учнів у процесі навчально-виховної діяльності вчителя	32
<i>Дем'янюк Б.П.</i> Формування наукового світогляду школярів при викладанні фізики у сучасній школі	36
<i>Дем'янюк Т. Д., Камінська Є. І.</i> Духовно-моральний розвиток особистості учня в умовах діяльності української національної „школи – родини”	39
<i>Черній А.Л.</i> Організаційно-педагогічні засади виховного процесу в організації пласт	44
<i>Сойчук Р.Л.</i> Контрасти американської системи виховання	46
<i>Тимошук Н. С.</i> Оновлення змісту та організації процесу особистісно орієнтованого виховання таршокласників у позакласній роботі	49
<i>Пилипей О.В.</i> Використання інтерактивних методик в навчально-виховній роботі вчителя-словесника	54
<i>Назаренко Г.А.</i> Культура міжетнічних відносин старшокласників: результати констатуючого етапу ксперименту та завдання виховної діяльності	58
<i>Чернишина В.М.</i> Формування ціннісних орієнтацій в системі діяльності педагогічного колективу	63
<i>Кириленко С.В.</i> Громадянська відповідальність як показник сформованості культури здоров'я	67
<i>Косарєва Н.І.</i> Формування духовності особистості на засадах цінностей українського народу	70
<i>Павелків О.М.</i> Формування в учнів інтересу до підприємницької діяльності у процесі оволодіння економічним розрахунком	73
<i>Павелків Р.В.</i> Експериментальне вивчення особливостей самостійності сучасних молодших школярів	76
<i>Оржеховська В.М.</i> Превентивна педагогіка – наука пізнання	80
<i>Левківський М.В.</i> Соціальна зрілість старшокласників (підходи до формування)	85
<i>Нечипорук Л.І.</i> Формування ноосферної моральної позиції старшокласників	87
<i>Кукалець М.В.</i> Дидактичні аспекти підготовки учнів до засвоєння навчального матеріалу	91
<i>Гавлітіна Т.М.</i> Завдання і зміст національно-патріотичного виховання підлітків в позашкільних навчальних закладах	95
<i>Кособуцька Г.П.</i> Кредитно-модульна система: завдання, пошук, результати у вищому навчальному закладі	98
<i>Наумчук Г.І.</i> Духовність і формування особистості майбутнього вчителя	103
<i>Дупак Н.В.</i> Зарубіжний досвід розробки стандартів професійної освіти	107
<i>Красовська О.О.</i> Естетична освіта студентів педагогічного факультету	113
<i>Крижановська Т.І.</i> Шляхи оновлення професійної підготовки музикантів-педагогів у курсі “історія музики”	116
<i>Петренко О.Б.</i> Громадянська спрямованість діяльності українських просвітительок кінця ХІХ – початку Х ст.	119
<i>Федорченко Т.Є.</i> Проблеми ненасильства в контексті дитячої безпритульності	122
<i>Габова Л.І.</i> ВІЛ/СНІД як чинник погіршення репродуктивного здоров'я неповнолітніх	125
<i>Піддубник В.Г., Якимчук С.Н.</i> Основи роботи з вокальним ансамблем	128
<i>Graca Tadeusz</i> Etapy kształtowania umiejętności w kształceniu zawodowym	132
<i>Рабченюк Т.С.</i> Індивідуальне навчально-дослідне завдання як вид самостійної роботи студента творчого характеру	135
<i>Ціпан Т.С.</i> Громадське виховання в умовах дитячо-юнацького руху: історичний аспект	141
<i>Якимчук М.Ю.</i> Особливості навчання і виховання обдарованих дітей	148
<i>Відомості про авторів</i>	152

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 32

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Дем'янюк Т.Д.*

Відповідальний за підготовку збірника до видання *Янцур М.С.*

Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*

Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 12.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 22,86. Обл. вид. арк. 23,19. Замовлення № 1/6. Наклад 120

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 32. – Рівне:
РДГУ, 2005. – 155 с.**

ISBN 966 – 7281 – 08 – 3.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем педагогіки, дидактики, історії педагогіки, теорії і методики виховання дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20